

Munkekroen og arkæologien – resultaterne af museets forundersøgelse

Af Lene Møllerup

Gennem et par blæsende kolde oktoberdage i 2018 undersøgte museets arkæologer tomten, hvorpå Gæstgivergården Jylland, også kaldet Munkekroen, har ligget centralt i Skanderborg. Nu er den nedtaget, nedpakket og sat på magasin med henblik på fremtidig genopførelse på Vestermølle. Tilbage er et åbent hul i den lave husrække på Adelgade. Ved forundersøgelsen fandt vi som forventet spor efter Skanderborgs ældste hus, men også spor efter noget, der er tidligere end Munkekroen. Denne artikel omhandler de spor, det gamle hus har sat i Skanderborg, og resultatet af museets forundersøgelse.

Gæstgivergården Jylland - et gæstfrit sted gennem mere end 200 år

Gården blev opført i 1790 af Peter Schandorff og udlejet til kapellan Michael Frederik Jahnsen, som drev den frem til 1794, hvor den blev solgt til Jørgen Christian Lauersen Bang. Jørgen Christian Bang drev købmandsforretning og krambod i ejendommen. I 1804 udvidede han sin forretning med en tilbygning, men også med brændevinshandel samt en keglebane på en toft bag ved bygningen.

Jørgen Christian Bangs søn, Laurits Bang, fortsatte faderens virksomhed i perioden 1828-1864, og under Laurits Bang omtaltes stedet som Gæstgivergården Jylland. Laurits Bang drev udover gæstgiveri også vinhandel, købmand og landbrug. Købmandsbutikken var indrettet i et hjørne af bygningen, bag tremmer fra gulv til loft. Butikken havde ingen disk, men varerne liggende i skuffer og på hylder. På marken bag gården gik hans køer på græs. Det var nemlig ganske almindeligt, at borgere dengang også drev landbrug.

Gæstgivergården Jylland omtaltes som byens fineste gæstgiveri og samlingssted for byens spidser. Stedet gik under navnet "Skruestikken" angiveligt fordi, det var drøjt at rejse sig fra de magelige, sorte, læderbetrukne lænestole placeret omkring det runde bord, hvor den ene dampende bolle punch afløste den næste!

Der var omkring midten af 1800-tallet tre større gæstgiverier i Skanderborg. Sikkert som en følge af, at brændevinsbrænding var blevet forbudt

< Tomten hvor Munkekroen lå. Tilbage er et åbent hul i den lave husrække på Adelgade. Foto: Susan Kipp Pedersen for Museum Skanderborg.

på landet, blev dette erhverv et af Skanderborgs vigtigste næringsveje. Udover Gæstgivergården Jylland fandtes også Fastrups Gæstgiveri på hjørnet af Adelgade og Louiselund (over for det nuværende Museum Skanderborg). Også dette sted havde et øgenavn og gik under betegnelsen "Knibtangen", da gode venner også her havde svært ved at løsrive sig fra hinandens selskab. Den tredje gæstgiveri var Calundans beværtning, senere Hotel Skandinavien, i Adelgade 23. I daglig tale kaldet "Den gloende kalkun". Det spøjse navn skulle ifølge L. Thane, udgiver af Skanderborgs Historie, referere til ejerens navn og hans "ualmindeligt store røde næse". Man var hurtig til at give øgenavne i Skanderborg i midten af 1800-tallet!

Gæstgivergården Jylland havde skiftende ejere og forpagtere efter Laurits Bangs død i 1864. Og nedgangstider fulgte ejendommen og ejerne i perioden 1878 og frem til 1903. Herefter fulgte en periode med hyppige ejerskifter.

Helt frem til 1957 bar ejendommen navnet Gæstgivergården Jylland, men ved et ejerskifte i 1957 blev stedet omdøbt til "Rytterkroen", et navn det kun bar i et par år. I 1960 overgik den til nye ejere, som omdøbte stedet til "Munkekroen". Et navn som hang ved gennem 1960'erne, 1970'erne og 1980'erne, og som de fleste skanderborgensere kender ejendommen ved.

I 1996 indrettedes i ejendommen en mexicansk restaurant under navnet "Rio Grande". Nogle få år efter skiftedes kurs og ejere, og stedet blev kendt som "Olympia", nu en græsk restaurant fra 1998 og frem til 2009.

"Gæstgivergården Jylland", "Rytterkroen" eller "Munkekroen" – kært barn har mange navne, men fælles for dem alle er, at her lå et sted med mere end 200 års kontinuerlig gæstfrihed - i ordets bogstavelige forstand.

Bygningen og dens brug

I brandtaksationerne fra 1818 beskrives gården som en bindingsværksbygning på 13 fag med egetømmer og murværk (et fag er en betegnelse for bindingsværksmodulet, og måler typisk 1,5 meter). Af andre bygninger til gården kendes en bygning mod nord på fire fag indeholdende bryggers, en tværlænge til stald og lager på 12 fag og en yderligere bygning på ni fag.

Fra brandtaksationen 1827 erfarer vi, at der yderligere er kommet tre andre bygninger til på henholdsvis fire fag, seks fag og 8,5 fag, og fra 1837 endnu en på seks fag. Placeringerne af bygninger på grunden kendes dog ikke. Bygningstilvæksten med de mange huse fra 1827 kendetegner den opgangsperiode, gæstgivergården oplevede under de to generationer af familien Bang.

Gæstgivergården Jylland ca. 1910. Foto: Skanderborg Historiske Arkiv.

I Laurits Bangs tid var der to lindetræer foran huset, klippet i pyramideform. De ses på mange fotografier af gården. Træerne forsvandt henholdsvis 1969 og 1999. Også i baggården stod et større træ tæt ved huset.

Bygningen blev fredet i 1919. Bygningsfredningen knyttede sig til husets kulturhistoriske værdi, da Munkekroen var en velbevaret repræsentant for 1700-tallets bindingsværksarkitektur, og dens placering havde kulturhistorisk værdi, da bygningen blev opført som gæstgiveri uden for byporten, hvilket fortæller om byens udvikling og datidens behov for at traktere tilreisende. Der knyttede sig ydermere stor kulturhistorisk værdi til den traditionelle forskel på den "fine", repræsentative facade med mønstermuring af flensborgsten, og så den mere ydmyge og enkle gårdside. Den efterhånden meget faldefærdige Munkekro fik i 2018 ophævet fredningen af Slots- og Kulturstyrelsen. I oktober 2018, efter de kommunale tilladelser til nedtagning af Munkekroen var givet, påbegyndte frivillige fra Vestermølle samt ejendommens ejer nedtagningen af kroen med henblik på fremtidig genopførelse på Vestermølle. Efter nedtagningen gik museet i gang med undersøgelserne i dybden. Disse fandt sted i slutningen af oktober måned.

Placering og topografi

Munkekroen lå på Skanderborgs gamle hovedvejsstrækning oprindeligt Storegade, senere Adelgade, og var, da den blev anlagt, placeret udenfor Nørre Port, som en fritliggende ejendom ved en jordvej.

Byens nordlige byport er gennem tiden flyttet mere og mere nordligt i takt med, at byen har udviklet sig. I 1830'erne blev Adelgade en del af den østjyske landevej mellem Gedved og Århus. Vejen blev anlagt i et højere niveau, da man lagde en del grus og jord på for at gøre den fast og stabil. Den gamle vejflade var meget udskældt for sine huller.

Det nye jordpåfyld resulterede i, at Munkekroen kom til at ligge lavere end gadens niveau. Byudviklingen har desuden med tiden afstedkommet, at Munkekroen fra at have ligget udenfor byens port, fik en meget central placering i byen.

Matriklen, som Munkekroen ligger på, er skrånende fra øst mod vest, således at forhusets østlige fundamenter mod Adelgade ligger betydeligt højere end husets vestlige fundamenter. På gamle kort ses, at området vest for Munkekroen blev benyttet til landbrug i 1800-årene, og vi ved da også, at Laurits Bang havde køer gående her på græs i anden halvdel af 1800-tallet.

Det gamle hus fortæller

Huset stod frem til nedtagelsen i oktober 2018 som en bindingsværksbygning på 12½ fag i egetømmer med flensborgsten i mønster i tavlene på facaden mod Adelgade. En flensborgsten er kendetegnet ved, at den er lidt smallere i højden end almindelige mursten. Oprindeligt var bygningen 13 fag lang, men da nabohuset, Adelgade 51, blev opført i 1850, mistede Munkekroens hovedhus et ½ fag.

Husets kælder under bygningens tre sydlige fag var synlig efter nedtagningen af huset, men blev ret hurtigt fyldt op med stabilgrus som en sikkerhedsforanstaltning. Da arkæologerne undersøgte tomten, var huset nedtaget og kun bygningens fundamenter synlige. Spor efter husets gamle fodrem bestående af teglsten lagt på fladen var synlige, og pigstensbelægningen foran huset var intakt.

Den bygningshistoriske redegørelse udarbejdet af arkitektfirmaets Vilhelmsen, Marxen & Bech-Jensen A/S for Slots- og Kulturstyrelsen giver et godt indblik i Munkekroens bygningshistorie. Heri skitseres husets udvikling i en række planer, og det ses, at huset fremstod ret oprindeligt i sin form med både rumdelinger, placering af den oprindelige indgang og rumfunktioner. Det er vigtige informationer, når arkæologerne går i dybden. For vi finder sporene efter husets fundamenter og fodremme og jordlagene inden i bygningen, som også kan sladre om rummenes funktion. I tilfældet med Munkekroen havde arkæologerne en mulighed for at sammenligne arkæologiske spor med planer over huset. Det var en unik mulighed, som sjældent forekommer i arkæologisk sammenhæng.

Munkekroens arkæologiske spor

Arkæologerne udlagde to søgegrøfter på tværs af tomten, hvor Munkekroen engang stod. De blev trukket fra husets facade mod Adelgade og bagud på matriklen, med det formål at dokumentere sporene af kroens brug gennem tiden. Der blev i samme søgegrøfter også søgt efter ældre kulturlag under huset fra perioderne før kroens anlæggelse. Flere af museets frivillige detektorfolk kom og hjalp med afsøgningen af jordoverfladen under Munkekroen samt i de to søgegrøfter.

Det var særligt Munkekroens fundamenter, forundersøgelsen registrerede. Disse fundamenter bestod af 25-40 cm store kampesten, og henover kampestenene var lagt røde og gule teglsten i sand/mørtel, to og to på fladen. Teglstenene fungerede som et underlag for en fodrem af træ for at løfte denne væk fra den fugtige jord.

Fundamentet til husets facade mod Adelgade var bedst bevaret, og i dette fundament, ovenpå teglstenene, lå en mønt stadig på det sted, den blev placeret under bygningen af huset. Mønten er en 3-skillings fra Frederik VI, fra 1812. Dateringen af mønten passer ikke med opførelsen i 1790

Første søgegrøft på tværs af tomten. Fundamenterne til Munkekroen anes i grøften midt i billedet.

Opmåling af fundamenter. Her ses både kampestensfundamentet og teglstensfodremmen til Munkekroens facade. Louise står på pigstensbelægning foran Munkekroen.

ej heller med de ombygninger, som Jørgen Christian Bang skulle have udført i 1804, så hvad den daterer, er uvist.

Pigstensbelægningen foran Munkekroen lå op mod teglstensfodremmen. Niveauet var sandsynligvis det oprindelige, mens pigstenene kan være omlagte af flere omgange.

Arkæologerne påviste også et kampestensfundament til en skillevæg inde i huset. Ifølge den bygningsarkæologiske rapport fungerede skillevæggen som adskillelse mellem krostuen og to private rum, kaldet kabinetterne, nordligt i bygningen. Fundamentet var sandsynligvis fra husets opførelse, for i samme rapport er anført, at skillevæggen stod under en formodet original bjælke.

Et lille sortiment af genstandsfund:

Mønter fra fire århundreder, heriblandt den ældste mønt, en 2-skillings fra Frederik III, 1663 (x4) samt mønten fra fundamentet, en 3-skillings fra Frederik VI, 1812 (x2). Grønt og grønbrunt glas fra flasker samt en lille roset eller 'hindbær' fra foden af et drikkeglas, muligvis et Rømerglas fra 1600-tallet.

Metalfund fra Munkekroen heriblandt et fint beslag, et fladtrykt fingerbøl samt en musketkugle fra før 1850.

Fajanceskår fra nyere tids tallerkner med sorte motiver samt fragment af renaissancekælle med sort glasur. Fotos: Susan Kipp Pedersen for Museum Skanderborg.

På tomten af Munkekroen blev der fundet mønter fra fire århundreder. Den ældste er fra 1663, og den yngste er fra 1992. Mønterne kan for de flestes vedkommende være tabt og forsvundet ned under gulvbrædderne i kroens forstue og krostue.

Placeringerne af Munkekroens baghuse kunne desværre ikke præcist bestemmes i de to søgegrøfter, men bagerst på grunden fangede arkæologernes søgegrøft rester af et fundament, sandsynligvis til et nyere tids garageanlæg. I den omrodede jord fremkom der skår af både jdepotter samt drikke- og flaskeglas sandsynligvis fra 1700- og 1800-tallet.

Hvad er der under Munkekroen?

Forundersøgelsen afdækkede, udover fundamenter og mønter, også et arkæologisk genstandsmateriale fra 1600-tallet til nutiden. Der blev fundet alskens affald som dyreknoget, ituslået køkken- og bordtøj som keramik, fajance, drikke- og flaskeglas, kapsler, rester af bygningsmaterialer og interiør, eksempelvis rudeglas, kakler, søm samt andre genstande som fingerbøl, blykugle, dekorationsbeslag.

Fire ud af 16 af mønterne fundet ved forundersøgelsen daterer sig til tiden inden Munkekroen blev anlagt. Det er en 2-skilling fra 1663, to 1-skilling fra henholdsvis 1763 og 1764 samt en 1-skilling fra 1770'erne. Alle mønterne er fundet med metaldetektor i området under Munkekroen.

Et andet særligt fund er et lille stykke glas, et såkaldt "hindbær" fra et drikkeglas, sandsynligvis et Rømerglas. Rømerglas er en type drikkeglas, som har på-smeltede rosetter eller "hindbær" på foden af glasset. Glas-typen dateres til 1600-tallet og er et af de mange nye glastyper, der opstår i renæssancen. Rømerglasset stammer fra Tyskland og er en videreudvikling af middelalderens glas. Navnet kommer af det gamle tyske ord "*roemen*", som betyder at prale. Glastypen med påsatte "hindbær" blev også fremstillet i 1700- og 1800-tallet, så det er lidt svært præcis at afgøre, om stykket er fra et 1600-tals glas eller et senere.

Et lille fragment af en sortglaseret kakkal (arkadekakkal) kan dateres mere præcist. Renæssancekakler af denne type blev fremstillet i perioden 1550-1650. Fragmentet har spor efter glasur på kaklens brudflader, så måske er her tale om en kasseret kakkal?

Arkadekakler havde som hovedmotiv gerne afbildede personer eller portrætter under en arkade, og ofte var der tale om konger og fyrster. Fragmentet er så lille, at vi kun kan ane en del af en søjle til arkaden. Desværre kan vi ikke se, om det er en konge eller fyrste, der er afbilledet på kaklen.

Ved den arkæologiske forundersøgelse er der fundet spor af kulturlag under og omkring Munkekroen. Disse kulturlag kan ikke umiddelbart tolkes som gulve, nedgravninger eller andre menneskeskabte anlæg. Det skal der en arkæologisk undersøgelse til at afgøre.

Men alt i alt indikerer fundene af mønter og genstande, at der på området, hvor bygningen kaldet Munkekroen lå i 228 år, gemmer sig spor efter ældre, menneskelig aktivitet.

Det er spændende nyt for byen, for hvad laver en samling mønter fra 1663-1770erne og et fragment fra en renæssancekækkel på dette sted? Stammer genstandene måske fra slottets nedrivning, tillige med et stykke ituslået ”praleglas” – Rømerglas.

Fremtidige undersøgelser

Arkæologerne får brug for mere viden om, hvad der er i jordlagene under Munkekroen. Derfor skal der laves en arkæologisk undersøgelse, sandsynligvis i 2019. Den bynære lokalitet, stedets karakter og ejerens velvillighed gør, at det er muligt at lave en fællesskabende og borgerinddragende udgravning. For Munkekroen har tydeligvis en helt særlig plads i hjertet hos skanderborgenserne, og den værdi, der ligger i en borgerinddragelse, kommer tifoldigt tilbage til stedet og byen. På denne måde bliver udforskningen af vores fælles historie et fælles anliggende, der skaber stolthed, glæde og genererer ejerskab.

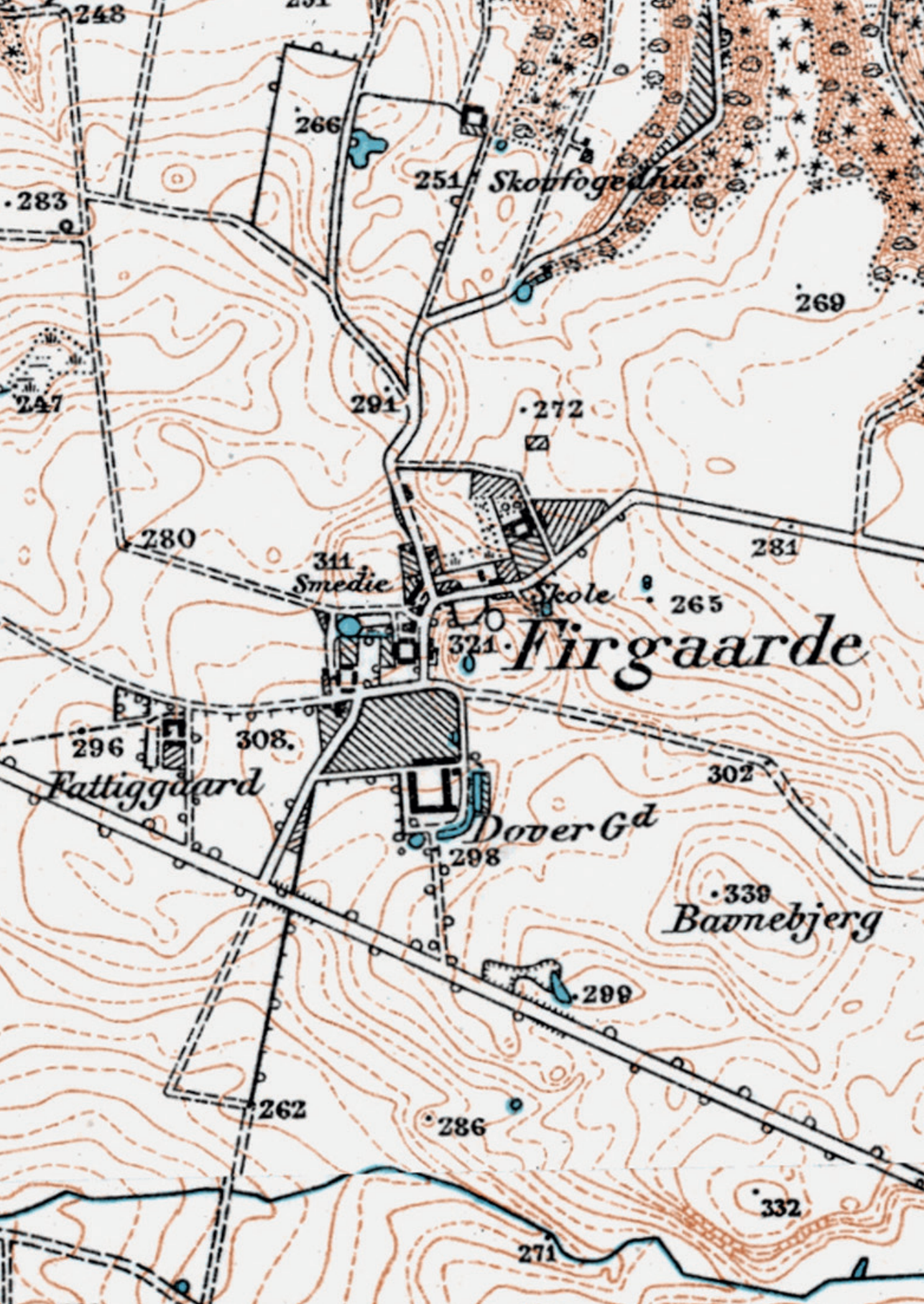
Litteratur

Benzon, Gorm 1980. *Gamle ovne i Danmark*. Kreditforeningen Danmark, København.

Haggrén, Georg 2010. Bordkultur och glashandel i renässansens Nord-europa. *Hikuin* 37, s. 123-142.

Munkekroen, bygningsarkæologisk rapport, Adelgade 49a, Skanderborg. Udarbejdet af arkitektfirmaets Vilhelmsen, Marxen & Bech-Jensen A/S for Slots- og Kulturstyrelsen.

Thane, L. 1908. *Skanderborgs Historie*. Tryk Bernh A. Larsen, Skanderborg.

Borgerudgravningen ved Firgårde Fattiggård som kandidatspeciale

Af Kirstine Schrøder Hansen

Som et led i min uddannelse på middelalder- og renæssancearkæologi ved Aarhus Universitet var jeg i efteråret 2017 i praktik på Museum Skanderborg. I denne periode var jeg med til at udgrave Firgårde Fattiggård ved Kildebjerg-Ry. Udgravningen blev udført som en borgerudgravning – altså en udgravning, hvor borgere kunne komme og udgrave stedet sammen med arkæologerne. Inkluderingen af borgerne på sådan vis er et nyt og anderledes formidlingskoncept i museumsverdenen, som kaldes outreach. Borgerudgravningen og Firgårde Fattiggård blev efter min praktik udgangspunktet for mit speciale: "Udgravning af Firgårde Fattiggård. Nyere tids arkæologi og dens muligheder som formidlingsmetode". I denne artikel vil dette speciale og dets konklusioner blive kort præsenteret.

Specialet i korte træk

Specialet blev inddelt i 3 hovedemner: Firgårde og fattiggårdenes historie, nyere tids arkæologi og outreach. Problemstillingen i specialet lyder således: *Hvilken rolle spiller den nyere tids arkæologi? Hvad er fordele og ulemper ved en borgerudgravning, og hvordan spiller den sammen med museernes formidlingsstrategier og værdisætninger?*

Firgårde Fattiggård

Firgårde Fattiggård blev bygget i 1850'erne og blev omdannet og brugt som børnehjem og fattiggård fra 1880-1916. Arkæologisk set er fattiggårde i Danmark ikke undersøgt i særligt stort omfang. Det er mest historikere, som har beskæftiget sig med fattiggårde gennem arkivalsk materiale. Der var dog ikke mange skriftlige kilder og billeder omkring netop Firgårde Fattiggård. Mange gange bliver fattiggårde fra det sene 1800-tal sat ind i en kontekst i den sociale velfærdsudvikling i Danmark. Det er derfor menneskene og deres liv på gårdene, som bliver den centrale del af fortællingen, og ikke så meget genstandene, som de brugte i deres hverdag. Det var også med til at gøre gården interessant at undersøge på anden vis end via de skriftlige kilder.

< Kort over Firgårde fra slutningen af 1800-tallet. Fattiggården ligger i udkanten af byen. I nyere tids arkæologi har man fordelagtige muligheder for at inddrage kort- og andet kildemateriale. Kort: Ry Lokalkalender.

Ved Museum Skanderborgs udgravning i efteråret 2017 undersøgte man en mødding eller affaldsdepot (anlæg 8). Dette havde været et lille hus, som senere blev revet ned og fyldt op med alle de ting, som man ikke tog med sig, da man nedlagde fattiggården i 1916.

Der blev i anlæg 8 fundet 1230 genstande – i alt på hele udgravningen fandtes 2271 genstande. Det var alt fra vinduesglas til natpotter og fragmenter af en kødhakker, porcelænstallerkner med guldkant og landbrugsartikler. For at læse mere om den materielle kultur henvises der til artiklen: *Et liv på en fattiggård – genstande fra Firgårde Fattiggård* fra Museum Skanderborg Årbog 2017.

Nyere tids arkæologi

Mange forbinder arkæologi med flint, stolpehuller og potteskår, og det handler en stor del af arkæologien også stadig om i dag, men idéen om, at arkæologi kan bidrage til undersøgelser af den nyere tids historie, vinder

Der er kun få voksne på billedet, og derfor er det formentlig ikke fra fattiggården men fra det børnehjem, der blev oprettet inde i Firgårde i 1891. Billedet var interessant, fordi der var usikkerhed ved udgravningens start, om det var fattiggården eller børnehjemmet, der står i baggrunden – det blev man nødt til at undersøge ved hjælp af arkæologien. Et eksempel på hvordan arkæologi og andre discipliner kan arbejde sammen. Foto: Ry Lokalarkiv.

mere og mere indpas. Nyere tid defineres som tiden fra 1660 og frem til i dag. Det var personligt enormt spændende at prøve kræfter med denne periode, som ikke traditionelt indgår i arkæologistudiet. Specialet fokuserer på tiden fra 1850 og frem til 1916. Selvom nyere tids arkæologi vinder frem som metode, er det dog endnu ikke så ofte, at så nye emner bliver undersøgt arkæologisk. Det er som regel fag som historie, sociologi, antropologi og kunsthistorie, som forsker i emnerne inden for denne periode.

På mange måder blev udgravningen et meget spændende udgangspunkt. Vi fik masser af ny viden om de genstande, som man havde på gården. Noget, som ikke kunne findes i de skriftlige kilder. Dertil kom naturligvis også måden, udgravningen forløb på som borgerudgravning, hvor der var 10-20 nye gravende deltagere hver dag. En del af udfordringen lå i at få fortalt folk, at udgravningen var en reel arkæologisk udgravning og ikke en skattejagt.

Fattiggården skulle vise sig at egne sig godt til et projekt som en borgerudgravning. I nyere tids arkæologi er chancen for at finde mange genstande stor, fordi det ikke har ligget i jorden i så lang tid, og fordi man op igennem tiden bare producerer mere og mere. De mange genstande, som lå i jorden, var hovedsageligt ting som folk kunne relatere sig til. Mange af genstandene var hverdagsobjekter, som folk havde set før - måske hjemme ved bedsteforældrene – eller selv har haft eller stadig ejede. Sentimentaliteten spillede en stor rolle under udgravningen, hvor både børn og voksne kunne se noget genkendeligt i objekterne, som blev gravet frem og dermed genfinde en historie, som på mange måder ligger langt fra hverdagen i dag, men alligevel er meget tæt på.

Outreach

I renæssancen var genstandssamlinger private og kun for de få. De var indsamlet efter interesse for blandt andet naturalier, metaller og lignende. Mange af genstandene var heller ikke at finde i Danmark, men blev importeret fra det store udland. De eksotiske objekter skulle fortrylle de få heldige, som blev inviteret ind for at se de mange fremmede genstande. I 1800-tallet og opefter blev flere og flere samlinger og museer offentligt tilgængelige, så alle havde muligheden for at se dem. Samlingerne blev efterhånden også mere målrettede - lokalmuseerne, der udstiller genstande fra deres eget område og Nationalmuseet, der fokuserer på de store linjer i den samlede danske historie.

Udstillingerne har også ændret sig fra at være objekter i glaskasser til at kunne indeholde lyd og visuelle effekter, som er med til at skabe en stemning i udstillingerne, og det gælder om at få folk tæt på historien

Der graves på livet løs. De frivillige graver tøndeband, spande og glasskår ud. De grå fundkasser er fyldt til randen.

og genstanden, når de besøger udstillingerne. Der har altså været en stor forvandling i museumsverdenen, og museerne skal hele tiden tænke ud af boksen for at få besøgende og give dem en oplevelse, som både er oplysende, men også pirrer nysgerrigheden og sanserne.

Ved en borgerudgravning sætter de personer, som har været med til at udgrave, deres helt eget præg på processen, oplevelsen og slutresultatet. Man kan se selve udgravningen som en udstilling, hvor det er borgerne, som har været med til at forme udgravningens resultat. Det bliver altså en levende udstilling, hvor borgerne selv er med at fortælle historien.

Borgerudgravningen, som Museum Skanderborg foretog for første gang i 2017, var noget af et pionerstykke i Danmark inden for formidlingen af arkæologien, fordi borgere – både fra lokalområdet og langvejs fra, kunne være en aktiv del af udgravningen og genfinde historien, som normalt er reserveret arkæologerne. Samtidig er det en stor fordel for museet, da man får en masse viden ud af de lokale, som deltager i udgravningen.

Afrunding

At museerne skal spille en aktiv og relevant rolle i borgernes hverdag er i dag et krav fra Slots- og Kulturstyrelsen. Museerne skal formidle relevant, og de skal hele tiden nytænke for at opretholde relevansen. Også Museum Skanderborg har værdisætninger, som det efterstræbes at opretholde i

udstillinger samt aktiviteter og arrangementer ved museet. Især tre nøgleord fra museets visionsplan fortæller, at museet skal være:

- **VÆSENTLIGT**, fordi museet arbejder med væsentlige problemstillinger med relevans og kant, der kan være med til at øge forståelsen for samfundet og den tid, vi lever i.
- **FORANDRENDE**, fordi museet vil gøre en forskel og sætte en ny dagsorden for, hvad små museer kan i en stor verden.
- **BETYDENDE**, fordi museet vil sætte nye standarder og gå nye veje.

Museum Skanderborgs Vision, Mission og Strategi

Borgerudgravningen opfylder alle nøgleordene, som museet gerne vil opretholde. Arkæologi- og museumsverdenen har en tendens til at følge med samfundets store udfordringer og debatter. Fattiggården og dens virke sættes helt automatisk sammen med velfærdssamfundet, og dette er et emne, som også i dag fylder meget. Derfor er det meget væsentligt at arbejde med et emne, som er forgængeren til det, vi i dag kender som plejehjem og diverse andre institutioner.

Udgravningen har samtidig givet anledning til at opløse nogle stereotyper af fattiggårde og fattiglemmer. Ved hjælp af nyere tids arkæologi og den materielle kultur fik deltagerne et helt andet perspektiv på de mennesker, som har været på bunden af den sociale rangstige.

Borgerudgravningen ved Firgårde Fattiggård blev i efterårsferien 2018 gentaget og igen med stor succes. Og det er sikkert ikke sidste gang, at vi ser sådanne arrangementer fra museernes side – og med Museum Skanderborg som forbillede.

Kilder

Museum Skanderborgs værdigrundlag 2014-2017, s. 2:

http://www.skanderborgmuseum.dk/Files/Billeder/0100_SKANDE-BORG_MUSEUM/0440_OM_MUSEET/Strategiplan- 2014 17.pdf